

хоче, а інше, на скільки вона може. Таким чином, у просторі національної ідентичності будь-яке зрівнювання за вищою (загально заданою) мірою неможливе. Тут все залежить від глибокої індивідуальної своєрідності й можливостей, які з неї випливають. Лише важливо, щоб така особистість зробила доленосний висновок, сутність якого в тому, що у кінцевому підсумку усім кращим вона завдячує народу, а отже й відповідним чином віддає себе йому.

Література

1. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: Наук.-метод. посіб. Київ: МАУП, 2001. 220 с.
2. Рибалка В.В. Теорії особистості у вітчизняній психології. Навчальний посібник. – Київ: ІПППО АПН України, 2006. 530 с.
3. Савчин М. Духовний потенціал людини: Монографія. Івано-Франківськ: Плай, 2001. 203 с.

*Д.Д. Бибик, м. Київ,
Україна*

СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ МОЛОДІ: УМОВИ ДЛЯ СПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО ЗАЛУЧЕННЯ

Анотація. У статті представлено аналіз феномена соціальної згуртованості молоді щодо впливу на процес формування громадянського суспільства України під час воєнного стану. У дослідженні визначено актуальність розвитку лідерського потенціалу молоді як провідного чинника соціальної згуртованості. Окреслено умови для спільної діяльності та громадянського залучення молоді, які зможуть спонукати молодь до згуртованості та активної участі в громадських ініціативах, гуманітарних проектах та допомозі вразливим групам населення.

Ключові слова: молодь, соціальна згуртованість, лідерський потенціал, спільна діяльність, громадянське залучення.

Масштабна агресія росії проти України створює великі виклики щодо загрози для безпеки та стабільності суспільства. Це в свою чергу спонукає молодь до згуртованості та активної участі в громадських ініціативах, гуманітарних проектах та допомозі вразливим групам населення. Соціальна згуртованість молоді призводить до формування активних громадян, які відчують відповідальність за долю своєї країни та її майбутнє.

Феномен соціальної згуртованості молоді та розвиток лідерського потенціалу молоді є тими взаємопов'язаними аспектами формування

громадянського суспільства в Україні. Особливо важливо зрозуміти значення лідерського потенціалу молодої людини, розвиток якого суттєво здатний впливати на динаміку соціальної згуртованості задля громадянського розвитку.

Умови воєнного стану можуть сприяти розширенню можливостей для молоді, оскільки участь у волонтерських організаціях, громадських ініціативах та гуманітарних проектах може стимулювати розвиток лідерських навичок, здатність до співпраці та прийняття важливих рішень. Молодь, яка активно залучена до громадських обговорень, організації заходів та ініціювання змін, може впливати на вирішення соціальних проблем, просування та змін у суспільстві.

Лідерство та соціальна згуртованість як індикатори соціальної єдності та активності є класичними проблемами в межах досліджень соціальної науки. Концептуальна характеристика понять «лідерство» та «соціальна згуртованість» розкривається в дослідженнях абсолютно різних галузей наук, як от соціологія, соціальна психологія, соціальна робота, корпоративне управління чи міжнародні відносини. Однак у призмі сьогодення, що характеризується соціокультурною трансформацією, геополітичними та військовими протистояннями, переходом суспільства до інших форм співіснування варто поглянути на проблеми лідерства та соціальної згуртованості по-новому, переоцінивши роль суспільства та особистості у процесах глобалізації та демократизації світу.

Сучасні дослідження лідерства та соціальної згуртованості орієнтовані на широке використання міждисциплінарного підходу. Значимими є дослідження представників соціологічної та філософської наук, які визначають категоріальне поле досліджуваної проблематики (М. Вебер, Е. Дюркгейм, Ф. Знанецький, О. Копт, Т. Лукман, Т. Парсонс, Е. Де Роберті та інші). Важливою в розкритті проблеми є також група досліджень, що характеризують соціальний конфлікт як процес, що передбачає рух до лідерства, згуртованості та соціальної рівноваги (Р. Дарендорф, К. Боулдінг, К. Макдональд, М. Хенслін та ін.).

Аналіз наукових досліджень дозволяє стверджувати, що проблема розвитку соціальної згуртованості в рамках процесу формування громадянського суспільства досліджується розрізнено, без урахування сучасної складної геополітичної ситуації в Україні та світі. Маловивченими також залишаються питання дослідження механізмів процесів інтегрування соціальних суб'єктів та інститутів всередині суспільства, що зазнає трансформації, окремих аспектів їх формування та розвитку, як то, ціннісні орієнтації та соціальні очікування молоді з урахуванням воєнного стану (Бибик, 2022, с. 44; Савельчук, 2022, с. 114); тенденції розвитку теорії й практики соціальної роботи (Savelchuk et al., 2021). Ці причини в більшості й зумовлюють актуальність проблеми, висвітленої в даному дослідженні.

У широкому розумінні поняття «соціальна згуртованість» означає міцність стосунків і почуття солідарності між членами спільноти (Kawachi, I., & Berkman, L., 2000, pp. 290–319.). Генеральним директором Ради Європи визначено, що соціальна згуртованість є концепцією, яка включає цінності та принципи, спрямовані на надання усім без виключення громадянам рівних умов доступу до основних соціальних та економічних прав. (New Strategy and Council of Europe Action Plan for Social Cohesion approved by the Committee of Ministers of the Council of Europe, 2010). Відповідно даної концепції соціальна згуртованість є визначальною ознакою будь-якого сучасного мультикультурного суспільства.

У 2021 році організаціями USAID, ПРООН та їх партнерами було проведено дослідження й визначено Індекс соціальної згуртованості та примирення (SCORE) в Україні (Social Cohesion in Ukraine Part I: Defining and measuring social cohesion using the SCORE, 2022). Даний Індекс є аналітичним інструментом, який забезпечує надійну доказову базу для розробки політики та програм, які зміцнюють національну єдність, соціальну згуртованість та стійкість, а також для моніторингу прогресу в їх реалізації. Результати базуються на даних SCORE Ukraine, зібраних у період з січня по квітень 2021 року, який складається з національно репрезентативної вибірки з 12 482

особистих інтерв'ю по всій країні, за винятком Криму та непідконтрольних уряду територій на сході України. В межах дослідження вимірюється рівень соціальної згуртованості у вертикальних та горизонтальних розрізах й середній показник по країні становив відповідно 4,3 та 6,4 бали з 10 (Social Cohesion in Ukraine Part I: Defining and measuring social cohesion using the SCORE, 2022).

Допускаємо, що в умовах воєнного стану даний показник міг змінитися. Для перевірки даного припущення та визначення рівня соціальної згуртованості молоді України як соціально-активної категорії було проведено анонімне анкетування. Вибірка респондентів становила 125 осіб, тобто 1 % від репрезентативної вибірки дослідження SCORE 2021 року. Таке співвідношення респондентів дозволяє співставити результати досліджень у співвідношенні 1 до 100. У ході анкетування респондентам було запропоновано оцінити рівень соціальної згуртованості в цілому й окремі показники за шкалою від 1 до 10, (де 1 є найнижчим, а 10 найвищим рівнем). Результати анкетування представлено в форматі діаграми (рис. 1).

Рис. 1. Результати емпіричного дослідження

Відзначимо, що рівень соціальної згуртованості молоді у вертикальному

та горизонтальному розрізі за результатами проведеного анкетування станом на перше півріччя 2023 року є вищим за результати SCORE (2021 рік), їх середній рівень відповідно 5,6 та 7,4 бали. Найвищими є показники, що характеризують особистісну активність й залученість в соціальні процеси. Саме ці критерії є фундаментальними у процесі формування лідерських якостей. Важливо також звернути увагу на те, що в умовах війни для молоді значно зросла цінність держави, національної волі та свободи, прагнення до збереження національної ідентичності, історії та культури, що й виявляється у зростанні рівня соціальної згуртованості у вертикальному й горизонтальному розрізах.

Таким чином на основі аналізу провідного наукового досвіду з проблеми дослідження можна зробити висновок, що лідерство і соціальна згуртованість є важливими умовами якісної зміни структури суспільства, що визначається активністю соціальних суб'єктів. Результати емпіричного дослідження розширюють уявлення про особливості та внутрішній зміст феномена лідерства та соціальної згуртованості молоді в умовах воєнного стану й визначають середній рівень соціальної згуртованості. Отримані дані дозволяють констатувати незначне зростання рівня соціальної згуртованості у вертикальному та горизонтальному розрізі в порівнянні з результатами соціологічного дослідження SCORE (2021 рік). Дане дослідження може сприяти пошуку оптимальних моделей та типів реалізації соціальної політики в умовах війни та післявоєнного відновлення.

Отже, феномен соціальної згуртованості та розвиток лідерського потенціалу молоді мають спонукати до активної участі в громадянському житті, участі в громадських організаціях та акціях. Узагальнюючи, соціальна згуртованість молоді може бути сильним каталізатором розвитку громадянського суспільства в умовах воєнного стану. Разом з тим, цей процес може сприяти розвитку лідерського потенціалу та важливого громадянського залучення серед молоді в Україні.

Література

1. Savelchuk, I., Bybyk, D., Zhytynska, M., Ivzhenko, I., Mikheiva, O., & Kunytsia, T. (2021). Trends in the Development of Social Work: Postmodern Ideas and Prospects. Postmodern

Openings, 12(3Sup1), 143-154. <https://doi.org/10.18662/po/12.3Sup1/356>

2. Бирик, Д. (2022). Ціннісні орієнтації учнівської молоді України в умовах воєнного стану. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді, 26(1), 43-54. <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2022-26-1-43-54>

3. Бирик, Д. Д. Лідерство та соціальна згуртованість молоді: перспективи забезпечення розвитку в умовах сучасних викликів: Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал: матеріали звітної науково-практичної конференції Інституту проблем виховання НАПН України за 2022 рік (11). НАІР, м. Івано-Франківськ, Україна, 2023. С.29-33

4. Бирик, Д., & Савельчук, І. (2023). Соціальна згуртованість молоді в Україні в умовах воєнного стану. *Social Work and Education*, 10(1), 7–16. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.1>

5. Савельчук І. Б. Очікування та орієнтація на майбутнє: виклики під час війни для сучасної учнівської та студентської молоді. *Повоєнна Україна і Світ: філософський, правовий та гуманітарний дискурси*. м. Київ. 2022. С. 68

6. Савельчук, І. (2022). Соціальні очікування молоді: від теоретичного осмислення до практичного застосування у воєнний та післявоєнний період. *Social Work and Education*, 9(1), 113–121. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.22.1.9>

*Т.А. Білик, с. Червона Слобода
Черкаської області,
Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ НАВЧАЛЬНИХ ПОСІБНИКІВ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ

Анотація. Публікація актуалізує питання застосування новітніх інформаційних технологій в закладі дошкільної освіти. Робота містить практичний досвід використання авторського електронного навчального посібника. Аналізується актуальність, завдання та етапи роботи з посібником під час освітньої діяльності з вихованцями старшого дошкільного віку. Підсумовуючи, використання електронних навчальних посібників в роботі з дошкільниками є результативним та підвищує пізнавальний рівень вихованців.

Ключові слова: дошкільники, пізнавальний рівень, інформаційні технології, електронний навчальний посібник.

Сучасний світ – це світ новітніх технологій, світ інтернет простору і цифровізації. Саме цифровізація є одним із ключових напрямків трансформації системи дошкільної освіти й передбачає використання цифрових технологій в освітньому процесі з метою забезпечення її якості та доступності, посилення індивідуалізації та диференціації, розвитку цифрової компетентності усіх учасників взаємодії.

Перед освітянами дошкільних закладів сьогодні існує виклик – безпечно та дієво використання цифрових технологій у роботі з дітьми дошкільного віку. В світлі цього змінюється роль педагога. Він вже є не тільки носієм знань,